

ІІІ. ПРОВІДНІ НАПРЯМКИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

УДК 911.3

Іщук С. І. д.г.н., проф., акад. АН ВЩ України,
Гладкий О. В., д.г.н., доц., акад. НАТ РФ
*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ РЕГІОН: ЙОГО МЕЖІ, ФУНКЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Ключові слова: Київський столичний регіон, вплив столиці, адміністративний устрій, економічна ефективність

Вступ. Актуальність теми. Важливим етапом трансформації сучасного українського суспільства є здійснення адміністративно-територіальної реформи нашої держави. Ця проблема входить до переліку актуальних завдань сьогодення, проте залишається дискусійною, вимагаючи глибокого наукового осмислення, прийняття зважених, економічно та політично доцільних рішень. Початок реформи не випадково покладено у столичній Київській області. Адже її територія перш за все потребує впорядкування регіональної системи управління та розвитку нових форм адміністративно-територіального устрою.

У зв'язку з цим, вже вкотре перед вченими, урядовцями, представниками муніципальної та місцевої влади постало питання формування та розвитку навколо Києва столичного регіону. Ця проблема відразу отримала своїх прихильників та супротивників, викликала глибокий резонанс серед мешканців столиці та області, була обговорена не лише у вузькоспеціалізованій науковій літературі, але й на шпальтах газет і журналів, стала предметом політичних баталій та, подекуди, на жаль, недобросовісних спекуляцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами формування Київського столичного регіону займалося багато вчених, політиків, урядовців. Зокрема, основні концепції його створення розкрито в працях І. М. Салія, Л. Г. Руденка, Ю. М. Палехи, Г. П. Підгрушного, Г. В. Балабанова, А. В. Степаненка, О. І. Драпіковського, О. О. Денисенко, В. Б. Шишацького, Аль Хамарнеха Ала Шафік Атії та ін. За кордоном, зокрема в Російській Федерації та країнах СНД, питання формування столичних регіонів досліджують М. О. Слука, П. І. Буряк, Г. М. Лаппо, Г. А. Гольц, А. І. Тейвіш, О. А. Кібальчич, В. Л. Бабурін, В. Р. Бітюкова, М. О. Казьмін, О. В. Грицай, Г. В. Йоффе, В. Л. Глазичев та ін., а в дальньому зарубіжжі – М. Фуджита (Fujita, M.), Ж.-Ф. Тісс (Thisse J.-F.), П. Кругман (Crugman P. R.), Е. Венейблз (Venables, A.), Г. Кларк (Clark G.) та М. Фельдмен (Feldman, M.). Однак, концепція розробки і впровадження розвитку Київського столичного регіону залишається майже не реалізованою.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Саме тому, об'єктом даного дослідження є Київський столичний регіон, а предметом – дослідження його сутності, внутрішніх властивостей, меж та напрямів розвитку. Метою дослідження є обґрунтування необхідності створення Київського столичного регіону, як окремої адміністративної та функціонально-територіальної одиниці в Україні, а завданнями - висвітлення сутності столичного регіону як особливого територіального утворення, делімітація Київського столичного регіону на основі оцінки соціально-економічного впливу столиці на прилеглі території, аналіз основних функцій та напрямків розвитку Київського столичного регіону в ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Існує сила-силенна думок про те, яким має бути новостворений столичний регіон, яку територію він займатиме, які додаткові переваги та повноваження матимуть органи влади столиці та навколишніх периферійних районів, чи не призведе його формування до бурхливого розвитку Києва та істотного відставання приміської зони. Однозначну відповідь на ці питання дати важко, особливо якщо розглядати проблему з політичної точки зору. Однак, в середовищі вчених, фахівців з регіонального менеджменту, створення Київського столичного регіону має достатні науково-обґрунтовані підвалини.

Більшість вітчизняних та зарубіжних вчених схиляється до тієї думки, що такий *регіон включає в себе територію столичного міста та навколишньої приміської зони, які тісно пов'язані між собою на основі специфічного синергетичного (столичного, агломераційного, метрополітарного) ефекту території та органічно доповнюють одне одного, сприяючи тим самим збалансованому розвитку столичного середовища і формуванню більш високих показників прибутковості та економічної ефективності господарської діяльності людей.*

Цим визначенням вчені намагалися показати, що в столичному регіоні органічно поєднуються власне місто, яке виконує функції столиці держави, а також території найближчих низових адміністративних районів з його оточення. Вони ефективно взаємодіють, доповнюючи одне одного, використовуючи переваги свого розміщення на основі перерозподілу функцій і повноважень. Це стимулює розвиток в регіоні різнопланових передових прогресивних видів людської діяльності, що характеризуються високими показниками прибутковості, економічної ефективності, піонерності, інноваційності, соціальної значимості та міжнародної спрямованості [6;10].

Населення столиці та приміської зони пов'язане між собою трудовими міграціями, виробничими, культурними та соціальним зв'язками. Значна кількість людей має змогу отримати в столиці вищу освіту, більш різноманітний набір послуг, широкий доступ до матеріальних і духовних благ. Промислові та агропромислові підприємства приміської зони мають в столиці високорентабельні ринки збуту своєї продукції, мають змогу швидше впроваджувати нові технології, сучасні методи організації виробництва.

Водночас ті види діяльності людей, ті галузі господарства і, нарешті, та частина населення, яким „тісно” в столичному місті, яка не можуть отримати

в його межах додаткового економічного ефекту та не знаходять там якісних комфортних умов життя, вільних територій розвитку або місць прикладання праці, переміщується до приміської зони регіону. Там вони отримують набагато більше можливостей розвитку, більш вигідні умови (економічні, техніко-технологічні та екологічні) для розміщення підприємств і поселень, але залишаються дуже тісно пов'язаними із столицею завдяки швидким і надійним комунікаціям [1].

Однак, ці позитивні моменти формування столичного регіону тягнуть за собою і ряд недоліків. Перш за все, вони полягають у нерівномірному розвитку центру та периферії. Столиця „відтягує” не себе всі більш-менш значимі і передові галузі господарства (переважно, соціального комплексу) з високою долею формування доданої вартості. Тому, в периферійному поясі столичного регіону здебільшого розміщуються ті галузі промислового виробництва, АПК та обслуговування, які характеризуються більш низькою адаптивністю до підвищених конкурентних вимог столичного міста.

Ще одним недоліком столичного регіону є те, що рівні обслуговування людей, доступу до матеріальних і духовних благ, розвитку транспорту і комунікацій в центрі та приміській зоні теж дуже відрізняються. Це змушує людей витратити додаткові зусилля та час для того, щоб задовольнити свої потреби в центрі і породжує так звані „маятникові міграції”, тобто регулярні поїздки мешканців приміської зони до столиці [5; 7].

Саме для того, щоб усунути названі нами диспропорції і вирішити проблеми розвитку столичного міста та периферійної приміської зони у багатьох країнах світу їх об'єднали у нове адміністративно-територіальне утворення – Столичний регіон - надавши йому, тим самим, офіційного статусу. Таке об'єднання дозволяє підійти до спільного вирішення всього комплексу містобудівних та господарських проблем, з якими зустрічається столичне місто. Воно сприяє вирішенню питань нерівномірного соціального розвитку периферійної зони, підвищенню рівня життя людей та розвитку господарства навколостоличних земель.

Шляхом створення столичного регіону намагається піти і наша держава. Київ вже давно має сформовану приміську зону, на яку розповсюджується соціально-економічний вплив столиці, тісні зв'язки центру і периферії, підвищені показники прибутковості та економічної ефективності функціонування різних видів людської діяльності та окреслені вище проблеми і диспропорції. Отже, столичний регіон, як зона тяжіння великого міста, сформувався об'єктивно. Проте, без чітко встановлених меж, без налагодження ефективної системи регіонального управління, його розвиток все ще буде ускладненим та суперечливим, підприємства та організації будуть працювати не рентабельно, а прості мешканці цього регіону все ще будуть страждати від цілого ряду екологічних та соціальних проблем [8; 11].

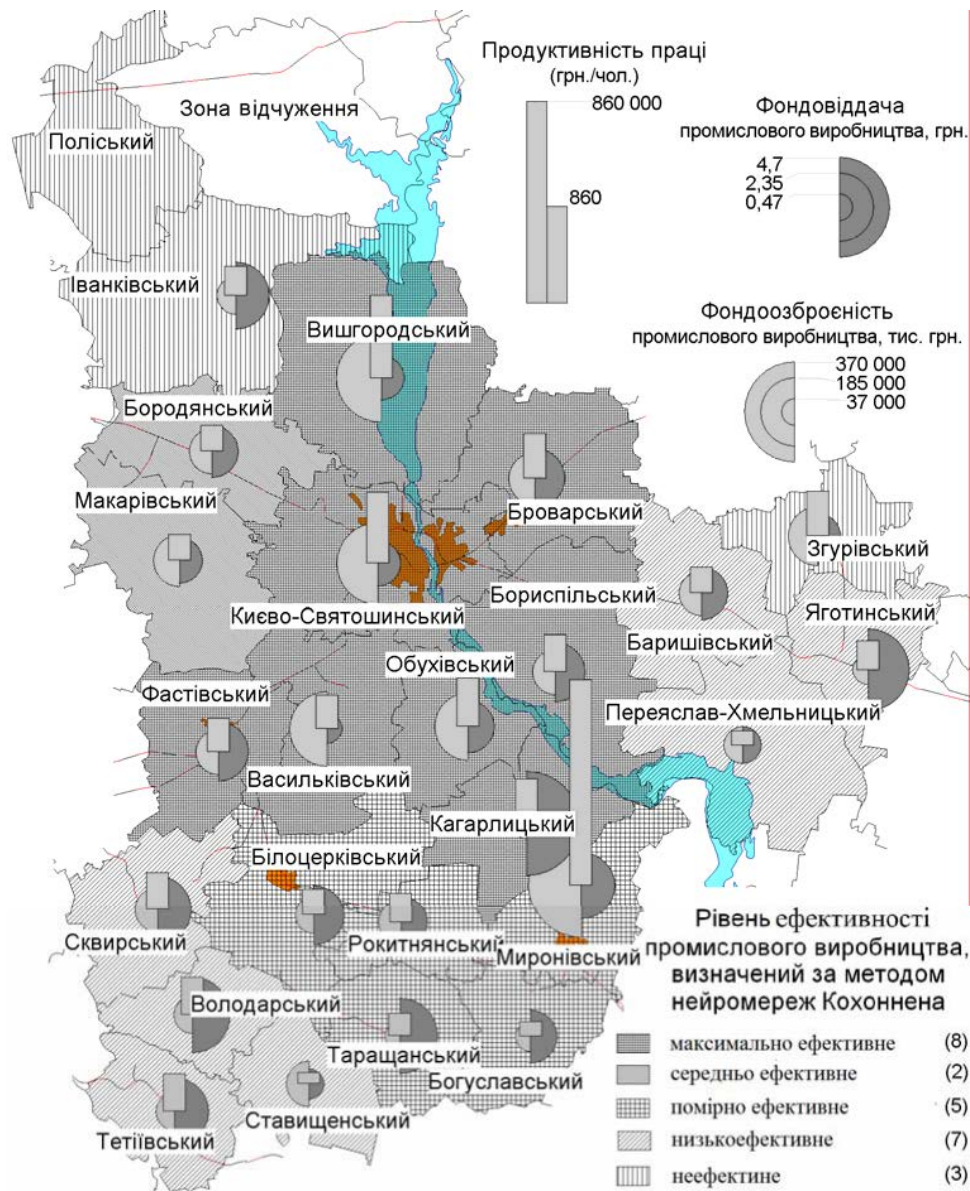
Дуже складною проблемою сучасного розвитку столиць залишається питання виділення столичних регіонів. Які території навколо міста слід відносити до них, а які виходять за межі цього адміністративного утворення? Одні стверджують, що до складу Київського регіону має входити вся столична

область, другі кажуть, що його межі можуть поширюватись і на сусідні землі Чернігівської, Черкаської та Житомирської областей, треті - що це мають бути лише низові адміністративні райони із найближчого оточення міста, які мають з ним спільні кордони.

Більшість вчених схиляється до думки, що столичний регіон має включати в себе власне столичне місто, а також ті адміністративні райони навколо нього, які знаходяться в зоні його соціально-економічного впливу та характеризуються підвищеними показниками прибутковості, ефективності функціонування різних галузей господарства на основі дії специфічного синергетичного ефекту території. Для виявлення та делімітації тих територій, що входять до Столичного регіону нами була розроблена і запатентована спеціальна методика, з якою можна ознайомились у декількох монографіях та в патенті на корисну модель [2; 3; 9]. Ми не будемо детально зупинятись на цих аспектах дослідження, а відразу перейдемо до аналізу отриманих результатів.

Аналіз соціально-економічного впливу міста Києва на навколишні території дав змогу виявити в межах Київської області п'ять груп локальних адміністративних районів, що різняться за рівнем економічної ефективності, частина з яких входять до складу столичного регіону (рис. 1). До групи максимально ефективних територій потрапили Києво-Святошинський, Вишгородський, Броварський, Бориспільський, Обухівський, Васильківський, Фастівський і Кагарлицький райони. Вони характеризуються високим рівнем урбанізації та індустріального освоєння території. Їх підприємства, як показали попередні дослідження, мали тісні виробничі, технологічні, інфраструктурні та організаційно-управлінські зв'язки із промисловими об'єктами ядра, а наразі тісно пов'язані з Києвом в ринково-інфраструктурному, фінансово-кредитному, науково-інноваційному, освітньо-працересурсному, постачальницько-збутовому плані. Вони ефективно використовують переваги агломерованого розміщення виробництва, близькість до осередків прикладної освіти і науки, зовнішньоекономічної діяльності, бізнесової і фінансової активності, підприємницької ініціативності тощо. Саме тому на цих територіях склались підвищені показники продуктивності праці, рентабельності промислового виробництва та фондоозброєності. В кожному з цих районів сформувалось потужне індустріальне місто (декілька міст в Києво-Святошинському районі), що посилює економічний ефект промислової діяльності та сприяє швидкій і комплексній адаптації економічного впливу Києва на цих територіях. Вони складають перший пояс столичного регіону та характеризуються максимальною пов'язаністю з Києвом та формуванням найвищих показників економічної ефективності господарювання.

Територіями із середньою ефективністю господарювання є Бородянський та Макарівський райони Київської області. Їх віднесення до цієї групи зумовлено значно нижчим рівнем урбанізації (в межах цих районів відсутні міські поселення) та індустріального освоєння територій. Переважного розвитку в районах отримали агропромислове виробництво

Розроблено автором на основі матеріалів КВЕД.

Рис. 1 – Рівень економічної ефективності промислового виробництва Київської області

приміського типу (Макарівський район), а також рекреаційна і лікувально-оздоровча сфера (Бородянський район). Проте, промислові підприємства цих територій характеризуються високими показниками ефективності виробництва, що пов'язано із значним поширенням на них зони впливу Києва. Локальні адміністративні райони перших двох груп на нашу думку та на думку багатьох інших дослідників [1;10;11], і складають столичний регіон міста Києва. Отже, саме в їх межах доцільно, на нашу думку, створювати нову адміністративну одиницю України із Києвом в центрі системи.

Помірна ефективність господарської діяльності склалась в тих регіонах Київської області, що розвиваються в ослабленому полі впливу Києва на основі місцевих ресурсів праці і залученого ззовні капіталу (Миронівський район), а також в тих, що примикають до Білоцерківського промислового вузла (Білоцерківський, Рокитнянський, Таращанський райони). Вплив

столиці на ці території втрачає своє провідне значення через значну віддаленість від Києва і зниження рівня урбаністичної адаптивності економічних процесів (крім Білоцерківського району), що стимулює зростання частки локальних виробництв, які не відіграють загальнонаціонального значення та орієнтовані на місцевих споживачів. Ці землі мають перспективи інтеграції до столичного регіону міста Києва, однак вплив столиці поки що не є вирішальним та не формує значних показників соціально-економічної ефективності господарювання.

Території Баришівського, Переяслав-Хмельницького, Яготинського, а також Сквирського, Володарського, Ставищанського та Тетіївського районів утримують низько ефективні галузі господарства. Їх включення до цієї групи зумовлено периферійним положенням по відношенню до Києва та, відповідно, низьким рівнем економічної ефективності виробництва. Вкрай неефективно господарський комплекс розвивається на території Згурівського, Поліського та Іванківського районів. Вони мають низький індустріальний потенціал та невисокі показники урбанізації, що значно обмежує їх можливості до формування сучасної системи виробництва.

Проведені нами уточнюючі дослідження рівня економічної ефективності виробництва у розрізі окремих міст Київської області підтвердили попередньо висунуті положення (табл. 1). Так, до поселень з максимальним і середнім рівнем економічної ефективності господарювання потрапили міста, що розташовані в адміністративних районах першої і другої групи. Саме вони визначають високий рівень економічної ефективності зазначених територій. Решта міст володіють переважно помірно та низько ефективними галузями господарства. Вони характеризуються відносно потужним виробничим потенціалом, однак не досягають значних показників економічної ефективності виробництва через віддаленість від Києва. Серед поселень з найменшими показниками ефективності господарства виділяються міста, що значно віддалені від Києва і мають слаборозвинені промислові функції (Сквира, Тетіїв), а також міста, що не мають постійного населення внаслідок техногенної катастрофи (Прип'ять, Чорнобиль).

Таблиця 1 – Ранжування міст Київської області за рівнем економічної ефективності з використанням нейромереж Кохоннена

Максимально ефективні	Середньо ефективні	Помірно ефективні	Низько ефективні	Неефективні
Київ, Ірпінь, Вишневе, Боярка, Буча.	Вишгород, Бровари, Бориспіль, Васильків, Українка, Обухів, Фастів, Кагарлик.	Біла Церква, Ржищів, Миронівка.	Березань, Переяслав-Хмельницький, Яготин, Узин, Богуслав, Тараща.	Сквира, Тетіїв, Прип'ять, Чорнобиль.

Розроблено авторми

Отже, до територій, що мають найбільш тісні зв'язки з Києвом, входять десять низових адміністративних районів Київської області. Вісім з них знаходяться переважно у зоні максимальної економічної ефективності господарства, а два – у зоні середньої ефективності через зазначені вище

причини. Саме ці райони на сучасний момент і складають територію майбутнього Київського столичного регіону.

Як бачимо, наукова концепція виділення Київського регіону ґрунтується на об'єктивних підставах формування економічної ефективності різних видів людської діяльності. До того ж, вона доволі гнучка і не виключає можливості входження до столичного регіону інших територій у разі посилення їх ефективності господарювання. За її допомогою можна визначити той оптимальний варіант організації території, який би максимально сприяв узгодженому та взаємовигідному розвитку як самого Києва, так і його приміської зони.

Головною проблемою формування столичного регіону навколо Києва є та система управлінських відносин, яка створюється між муніципальними та місцевими органами влади. У Києві і досі не розроблено чіткої програми співпраці із приміською зоною, єдиного плану дій, спрямованого на розвиток господарства та покращення рівня життя населення. Тому, більшість мешканців периферії вбачають у столиці місто, що „забирає” на себе найбільш прогресивні та соціально значущі види діяльності із приміських територій. Для того, щоб розробити таку систему управління, за якої всі органи місцевої влади отримали б рівні права і можливості розвитку, вкрай необхідним є створення столичного регіону як окремої адміністративної одиниці [8;12].

Сучасна система управління Києва та приміської зони не витримує жодної критики і має значні диспропорції. Перш за все, вони полягають у відсутності чітко виділених меж столичного регіону. Хоча території максимального соціально-економічного впливу Києва існують об'єктивно, виділяються та підтверджуються дослідженнями багатьох вчених, однак досі немає чіткого проекту створення єдиної концепції управління цими територіями, яка б поєднала інтереси міста та локальних адміністративних районів. З іншого боку, господарство Києва та приміської зони має дуже низький рівень зв'язаності та узгодженості. Вони розвиваються без чіткої координації своїх зусиль, часто заважаючи одне одному, не знаходячи вигод і перспектив сумісного вирішення актуальних питань. В результаті столичне місто та периферійні території розірвані між собою в управлінському аспекті, що ускладнює їх комплексний розвиток, господарські, соціальні та екологічні зв'язки.

У світовій практиці управління столичними містами склалось уявлення про необхідність формування такого столичного регіону, що поєднує центральне місто із периферійними районами в цілісну взаємоузгоджену систему, на основі єдності управлінської структури, спільності розвитку розселення, господарства та інфраструктури [12]. Цей досвід, на нашу думку, слід застосувати і в нашій столиці. Формування та адміністративне закріплення такого регіону в чітко визначених межах сприятиме не лише вдосконаленню системи управління, посилюючи цілісність та гармонійність господарського розвитку й інтенсивність зв'язків, але й призведе до зменшення соціальних диспропорцій між центром і периферією, підвищення рівень життя людей та економічної ефективності господарської діяльності [4].

У сучасній системі управління містом Києвом вже помітні тенденції посилення адміністративних та організаційних зв'язків із периферійною зоною, про що зазначено у законі України “Про столицю України – місто-герой Київ” (від 15 січня 1999 р., №401–XIV). У статті 25 цього закону, зокрема, говориться, що органи місцевого самоврядування та виконавчої влади міста Києва і міст Київської області „будують свої взаємовідносини на договірних та компенсаційних засадах”. Цей закон визначив шляхи ефективної співпраці Києва та його околиць, давши початок розвитку їх тісних управлінських зв'язків та взаємній вигідній співпраці.

Органи місцевого самоврядування та виконавчої влади міста Києва в межах своєї компетенції забезпечують: участь органів виконавчої влади та місцевого самоврядування області в розробленні та реалізації спільних проектів, цільових програм розвитку, заходів з охорони довкілля, планів використання трудових ресурсів, будівництва автомобільних шляхів, систем зв'язку, об'єктів інженерно-комунального призначення тощо.

Органи місцевого самоврядування та виконавчої влади Київської області сприяють здійсненню містом Києвом функцій столиці України шляхом участі у розробці і реалізації цільових програм розвитку міста Києва, будівництві, реконструкції і утриманні на території області об'єктів, необхідних для здійснення містом Києвом столичних функцій, систем зв'язку, автошляхів загального користування та інших транспортних систем, вирішенні питань щодо розширення меж міста Києва, розвитку об'єктів соціально-культурного та комунального призначення; забезпеченні міста продовольством та ін.

Це дуже важливий крок уперед. Закон не лише розмежовує повноваження та обов'язки органів влади Києва та області, але також сприяє комплексному використанню ресурсів території, створенню єдиної концепції розвитку господарства, яка влаштовує і столицю, і навколишні території та сприяє формуванню прибутковості і економічної ефективності виробництва.

Проте, цього недостатньо. Спільна розробка окремих часткових проектів не носить цілісного регіонального характеру та виявляється неефективною для розв'язання всього кола складних, суперечливих, взаємопов'язаних проблем, що постають перед столицею. До того ж, території столичного регіону залишаються невизначеними та законодавчо не закріпленими. А таким районам Київської області, як Тетіївський, Ставищанський, Згурівський, Сквирський, Таращанський та ін. взагалі важко налагодити тісну співпрацю зі столицею в межах діючого закону, оскільки вони пов'язані з нею дуже слабкими зв'язками.

Для вирішення всіх цих питань потрібно створити об'єднуючу управлінську систему влади, у вигляді столичної регіональної ради до якої б входили столичний міський голова, столична міська рада, ради міст обласного підпорядкування та адміністративних районів периферійних територій Київського регіону. Така структура повинна підкріплюватись тісною співпрацею органів виконавчої влади, що утворюватимуть столичну регіональну адміністрацію на основі об'єднання Київської міської

держадміністрації, адміністрацій міст обласного підпорядкування та районів периферійної зони. Це об'єднання стане першим кроком до створення столичного регіону в Україні. Його суб'єкти зберігатимуть свою організаційну та фінансову самостійність і будуть на початковому етапі займатися координацією своїх управлінських зусиль, спільною роботою над програмами, планами та проектами розвитку Столичного регіону [7; 8].

Наступним етапом такої співпраці стане чітке встановлення меж та адміністративне закріплення Столичного регіону, а також розробка механізмів його розвитку на взаємовигідних засадах. Ці механізми будуть сформовані під час роботи спільної столичної регіональної ради та інших органів управління. Пройшовши через певний час випробувань та вдосконалення, вони отримають свій законний статус та будуть діяти взаємовигідно та узгоджено, усунувши тим самим протиріччя сьогодення.

Але для того, щоб розпочався другий етап дуже важливо, щоб спільні органи управління не лише здійснювали узгодження та координацію окремих проектів і рішень, а підійшли до розробки спільної концепції і програми комплексного соціально-економічного розвитку території на основі прогнозно-індикативного планування, чіткого перерозподілу функцій і повноважень між центром і периферією, визначення регіональної спеціалізації підприємств всіх форм власності, оцінки природно-ресурсного потенціалу та контролю над його використанням, складання демографічного, працересурсного і екологічного балансу території тощо.

В межах Столичного регіону, органи управління Києва та периферійних територій зможуть спільно розробляти та затверджувати схеми і проекти районного планування, проекти розвитку різних форм територіальної організації господарства (в т. ч. технополісів, технопарків, агротехнополісів, соціополісів, курортполісів), визначати особливості формування та перерозподілу прибутків та економічної ефективності господарювання.

За органами Київської міської влади законом закріплюються повноваження підтримки і комплексного розвитку столичних галузей господарства, які мають міжнародне та загальнодержавне значення. Столиця має сприяти також своєму розвитку, поширенню урбанізації, підвищенню стандартів життя як у Києві так і на периферії, а також повсюдному створенню нових робочих місць. За столицею також мають бути закріплені функції організаційного сприяння та фінансового наповнення розвитку галузей виробництва і сфери послуг периферійної зони з метою зменшення соціально-економічних диспропорцій. Київська міська влада повинна сприяти розвитку тих галузей господарського комплексу периферійної зони, які характеризуються високими показниками економічної ефективності свого функціонування, мають столичний профіль та загальнодержавне значення (транспортний комплекс, інноваційні галузі промисловості, високотехнологічні переробні ланки АПК, науково-освітній, рекреаційний та лікувально-оздоровчий комплекс), а також розвитку та підвищенню рівня житлового господарства і якості житлово-комунальних умов [2;3;5;8].

Органи влади периферійних територій повинні забезпечувати підтримку столичних функцій Києва на основі розвитку і розміщення на своїх територіях різноманітних високоефективних та комерційно привабливих доповнюючих та обслуговуючих виробництв, що спрямовані на потреби столиці, об'єктів інфраструктури, підприємств приміського агропромислового комплексу, а також територій санітарно-захисного і природоохоронного призначення. В їх бюджеті повинна бути передбачена частка коштів, виділена Київськими органами влади на підтримку столичних функцій та на підвищення рівня соціального обслуговування населення. Для ефективнішої координації управлінських рішень в межах Столичного регіону в майбутньому доцільно запровадити додаткові комісії і комітети, які працюватимуть на засадах колегіальності, регіоналізму та зв'язків із громадськістю.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, створення єдиної системи Київського столичного регіону сприятиме розвитку високоефективних прогресивних господарських потужностей території, підвищенню рівня життя людей та збалансованому розвитку столиці. У столичному регіоні буде реалізовано ефективне використання ресурсів і можливостей території, розвиток високоприбуткового, комерційно ефективного господарства та високі стандарти якості життя людей.

Список літератури

1. *Аль-Хамарнех Ала Шафик Атия.* Территориальная организация зоны влияния крупного города (на примере Киевского столичного региона) : автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. геогр. наук : спец. 11.00.02. „Экономическая и социальная география” / Ала Шафик Атия Аль-Хамарнех. – К., 1993. – 37 с.
2. *Гладкий О. В.* Агломерацийні кластери в регіональній економіці України як основа ефективного сталого розвитку / О.В. Гладкий // *Стійкий розвиток регіонів України на базі корпоратизації та кластеризації (теоретико-методологічний аспект) : колективна монографія* / [та ін.]; під заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ: ІМА-прес. 2012. – С. 97-110.
3. *Гладкий О. В.* Наукові основи суспільно-географічних досліджень промислових агломерацій / О. В. Гладкий ; [наук ред. С. І. Іщук] ; КНУ ім. Т. Шевченка. – К. : ВГЛ „Обрії”, 2008. – 360 с.
4. *Глазычев В. Л.* Урбанистика / В. Л. Глазычев. – М. : Европа, 2008. – 220 с.
5. *Грицай О. В.* Центр и периферия в региональном развитии / Грицай О. В., Иоффе Г. В., Тревиш А. И. – М. : Наука, 1991. – 167 с.
6. *Денисенко О. О.* Процеси метрополізації: світогосподарський аспект / О. О. Денисенко. – К. : Ін-т географії НАНУ, 2012. – 193 с.
7. *Московский столичный регион на рубеже веков: новейшая история и пути развития* // [Бабурин В. Л., Битюкова В. Р., Казьмин М. А., Махрова А. Г.] – Смоленськ : Ойкумена, 2003. – 184 с.
8. *Основы экономики столичного мегаполиса* / РАЕН, РМА, Ин-т регион. и эконом. иссл. ; [под ред. П. И. Бурака]. – М. : Экономика, 2006. – 575 с.
9. Пат. 41038 Україна, МПК (2009) G 06 F 17/00. Спосіб використання інформаційного середовища під час розроблення проектно-конструкторської документації для будівництва промислового підприємства в умовах промислової агломерації / Гладкий О. В. – № u2009 00579; заявл. 26.01.2009; опубл. 27.04.2009, Бюл. № 8.
10. *Руденко Л. Г.* Столична область і Київ у регіональному вимірі України / Л. Г. Руденко, Г. П. Підгрушний // *Укр. географ. журнал.* – 2001. – № 2. – С. 37-41.
11. *Салій І. М.* Урбанізація в Україні: соціальний та управлінський аспекти / І. М. Салій. – К. : Наук. думка, 2005. – 302 с.
12. *Слука Н. А.* Экономико-географический проблемы столичных городов стран Восточной Европы / Н. А. Слука. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 116 с.

Ищук С. І., Гладкий О. В. Київський столичний регіон: його межі, функції та напрями розвитку. Розкрито сутність столичного регіону як особливого територіального утворення в межах України. Проведено делімітацію Київського столичного регіону на основі оцінки соціально-економічного впливу столиці на прилеглі території. Визначено основні функції та напрями розвитку Київського столичного регіону та обґрунтовано необхідність його перетворення на самостійну адміністративну одиницю в Україні.

Ключові слова: Київський столичний регіон, вплив столиці, адміністративний устрій, економічна ефективність.

Ищук С. И., Гладкий А. В. Киевский столичный регион: его границы, функции и направления развития. Раскрыта сущность столичного региона как особого территориального образования в пределах Украины. Проведена делимитация Киевского столичного региона на основе оценки социально-экономического влияния столицы на прилегающие территории. Определены основные функции и направления развития Киевского столичного региона и обоснована необходимость его превращения в самостоятельную административную единицу в Украине.

Ключевые слова: Киевский столичный регион, влияние столицы, административное устройство, экономическая эффективность.

Ischuk S. I., Gladkey A. V. Kiev Metropolitan Region: its limits, functions and development directions. The essence of metropolitan region as specific territorial phenomena in Ukraine is disclosed. The delimitation of Kiev metropolitan region based on estimation of capital socio-economic influence on the suburbs is proposed. The general functions and directions of further development of Kiev metropolitan region as well as its transformation into separate administrative unit of Ukraine are substantiated.

Keywords: Kiev Capital Region, the impact of the capital, administrative structure, economic efficiency.

Надійшла до редколегії 07.02.2013

УДК 911.3

Мезенцев К.В., д.г.н., проф.
*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУСПІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЇ: ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Ключові слова: суспільна географія, метод дослідження, перцепційна географія, перцепційний портрет регіону, перцепційна привабливість території, нелінійне моделювання, нейромережа, карти самоорганізації, центрографічний метод

Постановка проблеми. Які методи доцільно використовувати в сучасних суспільно-географічних дослідженнях? Як повинні співвідноситися традиційні та новітні методи досліджень? Чи не втратили свою актуальність описові методи? Які методи є ефективнішими – кількісні чи якісні, фактографічного аналізу чи експертних оцінок? Такі та ряд інших методичних питань постають перед фахівцями із суспільної географії ХХІ століття. Методологія та методика суспільно-географічних досліджень не є незмінними, вони еволюціонують, збагачуючись новими підходами та методами та водночас зберігаючи надбання минулого. З одного боку, традиційних методів дослідження виявляється недостатньо, новітні методи